

Llengües brutes

Sergi Pompermayer

Guionista de programes dramàtics

Hi ha coses que, sentides per televisió, molesten molta gent. O això és el que ens volen fer creure alguns. No fa gaire dies, per exemple, la totalitat dels partits polítics que integren el Parlament de Catalunya, o més ben dit, la comissió parlamentària encarregada del control de continguts de la televisió pública, ha demanat que es silenciïn amb xiulets les paraules grolleres, obscenes o blasfèmies dels programes dramàtics emesos per TV3, com per exemple *Plats bruts*, per anomenar-ne un que actualment es troba en antena i que jo conec de sobra perquè hi he treballat de guionista. Aquesta petició ve d'un suposat malestar social davant el cúmul d'obscenitats per minut que es verbalitzen en aquests programes. Malestar social que, curiosament, no queda reflectit en els índexs d'audiència. No deixa de ser curiós que els renecs o *tacos*, per anomenar-los tal com ho fa la gent del carrer —en definitiva, els agredits per aquesta mena de llenguatge—, molesten o ens fan sentir més o menys incòmodes depenent del programa en què els sentim. Per dir-ho d'una altra manera, en els *reality shows*, no hi haurà xiulets. Potser els pares de la pàtria consideren que en aquest cas la gent del poble no ens sentirem agredits perquè els concursants s'expressen tal com són, ingènuament, i no ho fan de manera premeditada i amb voluntat de provocar, cosa que no passa en un guió dramàtic, on els *tacos* els ha escrit un guionista premeditadament.

En els programes del tipus *Gran Hermano* o similars, en els quals els protagonistes són «gent del carrer», la utilització que fan de la parla col·loquial, vulgar i, la majoria de les vegades, obscena, sembla un mal menor que acceptem perquè és precisament això, la vulgaritat, les incorreccions gramaticals i lèxiques, la desconstrucció de les frases en el més pur estil Ferran Adrià però sense gens de creativitat, és, tot això, en definitiva, el que dóna frescor i autenticitat als protagonistes del programa. És una

mena de denominació d'origen que ens assegura que el que estem veient i sentint és un fragment de realitat pura i crua en directe. No és cap escàndol que utilitzin l'insult com a forma amistosa de relació entre ells, o que intercalin obscenitats i blasfèmies cada dues paraules. No ens fa por que els nostres fills els sentin parlar, perquè és tal com parla molta de la gent que transita pel carrer o viu a la nostra mateixa escala. O això és el que sembla, perquè, analitzant les corbes d'audiència, podem veure quins segments d'edat miren cada programa, i els de màxima audiència són vistos per tots els membres de la família. Hi ha un llei no escrita en televisió que diu que les famílies miren allò que volen veure els més petits. Si això és veritat, ja sabem quines són les seves preferències, o potser els petits només serveixen d'excusa per a uns adults massa hipòcrites que no volen acceptar que miren de bon grat determinats programes.

Acceptem la vulgaritat dels concursants, igual que acceptem el seu comportament egoista, les seves mesquineses, les seves febleses, tot allò que ens els fa tendrament imperfectes. Però sembla que no ho acceptem tant quan les mateixes vulgaritats les sentim, fins i tot de manera estilitzada, en programes dramàtics. Quan dic «estilitzada» vull dir que agafem uns trets característics de la parla de carrer i els transformem en diàleg dramàtic, és a dir, que hi apliquem un estil dramàtic. Per exemple, si un personatge diu una frase del tipus «Que què passa? Passa el que passa. Passa que vull que passis de mi», estem estilitzant la parla de carrer. Dificilment sentirem pel carrer una persona que digui exactament aquesta frase, però sí que hem agafat uns trets característics de la parla col·loquial actual, els hem potenciat i hem obtingut una frase dramàtica que ens dibuixa immediatament un tipus de personatge determinat i abundant del nostre entorn social. En els programes dramàtics on s'ha escrit un guió en què apareixen les mateixes paraules que en els programes basats en una suposada realitat, aquestes paraules ens molesten, ens fereixen l'oïda, les sentim amplificades, molt més agressives que en la nostra vida quotidiana. En resum, són com un voluminós gra que apareix al bell mig del nas del programa. Per què aquesta diferència de judici davant les mateixes paraules? Sobretot tenint en compte que, sense cap mena de dubte, per molt malparlada que sigui una sèrie dramàtica, mai no ho serà tant com els personatges suposadament autèntics i reals que trufen els programes televisius. Per què?

De fet, el llenguatge no és l'únic cas en què els productes de ficció ofenen més que la realitat. Una situació dramàtica determinada o un gag poden propiciar més cartes de protesta a les televisions i els diaris que no pas una notícia real dels telenotícies. Passa el mateix quan, des de la ficció dramàtica, fem humor de la realitat. O, com

a mínim, en el nostre país. No provoca el mateix malestar, per posar un exemple, fer humor sobre un polític real nacionalista, que fer humor sobre el nacionalisme a partir d'uns personatges inventats, tot i que siguin fàcilment recognoscibles pels espectadors. Fereix més la sensibilitat la segona opció, sobretot si ens sentim molt nacionalistes i no estem gaire disposats a fer una cosa tan sana com és riure'ns de nosaltres mateixos. I, qui diu el nacionalisme, diu la religió, o la defensa dels animals, o el feminisme, el masclisme, etc. El que és evident és que la ficció té un efecte més sagnant sobre la part de l'audiència que s'hi sent implicada. Potser això és perquè en el nostre país encara no tenim la suficient tradició democràtica i humorística per poder riure'ns del que sigui sense que això suposi sentir-se atacat. Per posar un exemple, un país amb una llarga tradició humorística és la Gran Bretanya. El famós humor anglès se'n riu de tot i de tothom. Sèries com *Sí, ministre* són impensables en el nostre país, tant en l'àmbit català com en l'espanyol. Això queda palès quan veiem que els britànics es poden permetre el luxe de fer humor de la monarquia i en el nostre país és un tabú. Tothom sap que, en el nostre àmbit, encara «és perillós riure's del rei, l'Església i El Corte Inglés», com em va dir un directiu de Tele 5. Esperem que això algun dia canviï.

Per intentar analitzar per què la ficció té aquest efecte sobre la societat, ens pot anar bé fixar-nos en l'atemptat de les Torres Bessones de Nova York i en les teories del dramaturg i guionista David Mamet. Arran de l'atemptat de l'Onze de Setembre, diverses informacions han donat a conèixer l'interès del Govern nord-americà pels productes de ficció de Hollywood. Un interès doble: pressionar perquè es creïn uns productes que aixequin la moral popular i potenciïn el patriotisme, i segon, i potser molt més interessant, per treure idees, a partir dels guionistes, de com podrien ser els propers atemptats que es volguessin perpetrar als EUA. Ningú no posa en dubte que els terroristes tenien en ment moltes pel·lícules catastrofistes amb el segell de Hollywood a l'hora de planificar els seus atemptats als llocs més emblemàtics del país. En nombroses pel·lícules en les quals s'estava molt a prop de la destrucció del món, hem vist com es desplomaven les Torres Bessones, com el Pentàgon quedava inoperant, i la Casa Blanca era anorreada. Menys en l'últim punt, els terroristes van crear la mateixa pànic mundial que la que podria produir en una pel·lícula una invasió extraterrestre o l'impacte d'un meteorit de dimensions descomunals. Tots havíem viscut aquestes imatges en la ficció, i, de cop, es van tornar realitat. Godzilla destruïa Nova York. Com en el pitjor dels malsons. I aquí és on rau el poder de la ficció. El seu poder per provocar malestar o per ferir-nos quan ens veiem a nosaltres mateixos en el mirall deformant que és la ficció (i si a sobre és amb humor, pit-

tor). Potser la resposta la té David Mamet quan diu que «les pel·lícules i les obres de teatre [ho podríem extrapolar als productes televisius dramàtics] són els somnis o els malsons d'una nació». Si això és veritat, aquí podem tenir una explicació freudiana de la raó que no ens agradi, repeteixo, segons alguns, sentir paraules grolleres als programes dramàtics televisius. Perquè ens veiem reflectits tal com som en la nostra vida quotidiana. I això, a determinades persones, no els agrada gens.

Però la solució d'aquest problema, a parer meu, no és treure les paraulotes dels guions, o que els personatges creats s'expressin amb una pulcritud extrema. Sobretot perquè, des del meu punt de vista, és molta més gent la que no se sent ferida que la que sí que s'hi sent. La diferència rau en el fet que els que es senten agredits es fan sentir. Els altres no. Tampoc puc evitar creure que hi ha un cert punt d'hipocresia en aquest tema quan hi ha altres programes, per exemple infantils i juvenils, en els quals les dosis de violència i de masclisme són elevadíssimes, i, des del meu punt de vista, això és molt més preocupant que no pas el llenguatge vulgar. Em refereixo a produccions que en el seu país d'origen van ser creades per destinar-les al consum de públic adult, encara que siguin productes d'animació, i en el nostre país s'han emès en franges horàries destinades al públic infantil.

Amb tot això no vull fer una apologia del llenguatge obscè, ni de bon tros; però sí que crec que els personatges han d'expressar-se tal com són. La seva oralitat ha de ser conseqüent amb la seva edat, la seva condició social, la seva formació i l'entorn en què es mouen. Tots nosaltres utilitzem un registre oral diferent depenent del lloc on ens trobem, amb qui parlem o l'activitat que desenvolupem. Un metge utilitzarà llenguatge mèdic quan estigui treballant, però s'expressarà de manera molt més col·loquial si està prenent un cafè amb un amic o si es troba a casa seva. I això ho hem de tenir en compte si volem crear personatges creïbles. Personatges versemblants i identificables per l'audiència. La forma amb què ens expressem ens defineix com a persones i també ens situa en el moment històric que vivim. I a Catalunya, ens agradi o no, ens expressem utilitzant moltes paraules vulgars. De fet, el català i l'alemany són els idiomes amb més abundància de *tacos*. Cosa que, per exemple, no passa amb l'anglès, una llengua en què el llenguatge vulgar es troba limitat i no és tan variat com en la nostra llengua. A Catalunya no es pot negar que hi ha una tradició escatològica evident que es fa palesa tant en el llenguatge oral com en les tradicions. A casa nostra, per Nadal, els nens no reben regals d'un home rodanxó i amable o d'uns reis elegants i polits. Fan cagar el tió. Així, d'aquesta manera tan innocent, ja comencem de ben petits a relacionar-nos amb l'escatologia. Deu ser una tradició popular, però no es pot negar que es basa en una acció bastant grollera, i per alguns fins i tot

obscena, com és defecar. I, malgrat això, no fem cantar als nens «Defeca, tió», perquè quedi més fi. Ja de ben petits utilitzem el verb *cagar*, i, sincerament, no és un verb molt refinat. També posem el caganer al pessebre. Es diria que, com a poble, tenim una obsessió malaltissa amb tot el que està relacionat amb fer de ventre. I això per posar només un parell d'exemples habituals. Potser no trigarem gaire a sentir xiulets cada cop que els nens intentin fer cagar el tió. Potser és que a alguns no els agrada com som. O potser el que passa és que hi ha persones que, en lloc de preocupar-se pels problemes reals del nostre país, perden el temps discutint sobre banalitats.